

Bibliska världens historia innan Mose tid

Historien i ANE går tillbaka kanske till 10.000 år f.Kr om de dateringar som gjorts håller streck. Men den period då skrivkonsten gör sitt inträde ca 3200 f.Kr innebär ändå en explosion gällande vår kunskap. Då är vi ännu ett drygt millennium innan en Abraham beskrivs dyka upp på scenen. Under detta tredje årtusende f.Kr. nådde bland annat Sumer och Egypten en höjdpunkt i deras historia. Det var under denna period de stora pyramiderna byggdes och de talrika inskriptionerna vittnar om ett avancerat administrativt system orkestrerat av Farao och hans ämbetsmän.¹

Hantverkarskickligheten var magnifik inom byggnadskonst, målning konsthantverk osv. Skrivarkonsten användes förutom administrativa behov även för rent litterära bedrifter.²

Under samma tid i Mesopotamien saknade de sumeriska stadsstaterna Egyptens enhet men var i samma klass vad gäller konstfärdighet, administration och litteratur. Visdomsböcker och hymner utgjorde en del av detta pionjärbete.³

2400-2200 hade den semitisk-talande dynastin utgående från Sargon av Akkad herraväldet och det imperiet kontrollerade hela Mesopotamien och tävlade om kontrollen över den centrala eufrat-regionen med Ebla, det stora Nord-Syriska kungadömet. När det akkadiska imperiet kollapsade 2200 f.Kr. var området en tid under främmande (gutisk???) kontroll innan Urs tredje sumeriska dynasti återförenade hela Mesopotamien i den sista blommande perioden av sumerisk politisk makt ca 2100-2000 f.Kr. Under såväl Akkads som Urs herravälde blomstrade konst, kultur och litteratur. Det är mestadels hymnologi samt en del kungliga inskriptioner som man hittills kunnat återupptäcka från den här perioden.⁴

Efter Urs fall splittrades Mesopotamien och delades in i rivaliserande stadsstater under den s.k. gammalbabyloniska perioden. De styrdes av mestadels semitiska dynastier, mer och mer väst-semitisk talande. Babyionierna kallade dem Amoriter. Under den här perioden skedde en väldig mängd litterär produktion av den mest varierade sumeriska litteratur. Akkadiskan gav upphov till en energisk narrativ litteratur som episk litteratur, legend, vishetslitteratur och *hymnody*. En gemensam kultur delades mellan Sumerer, Babylonier och Väst-Semiter i Mesopotamien.⁵

I Palestina/The levant, Anatolien, Syrien, Palestina var det små stadsstater som dominerade. Ebla var undantaget som även kunde utmana Akkad.⁶

När vi närmar oss 2000 var således världen redan urgammal med riken som blomstrat, dött och ibland återuppstått. Generation efter generation efter generation har följt varandra. Kommer vi så

---

¹ Kitchen 1977, 20-23.

² Kitchen 1977, 23.

³ Kitchen 1977, 23-24.

⁴ Kitchen 1977, 23-24.

⁵ Kitchen 1977, 24.

⁶ Kitchen 1977, 24.

långt fram som till en tid då en Mose uppges ha levt så behövde en sådan inte utveckla varken litteratur, fördrag, lagar eller gudstjänst. Sådant hade gjorts i sekler före honom.⁷

Litteratur

Kitchen, K. A.

1966 Ancient Orient and Old Testament. InterVarsity Press. Illinois.

1977 The Bible in Its World. Wipf & Stock Publishers. Eugene.

---

⁷ Kitchen 1977, 25.